

Interview med Jørgen Mikkelsen

Hvorfor har Dansk Center for Byhistories kommende synteseværk manglet i den byhistoriske bibliografi?

Der er skrevet rigtig meget om enkeltbyer og byfænomener, men man har ikke rigtig haft et større synteseværk siden Gunnar Olsens bog fra 1943 "Købstæder igennem tiderne" samt Wilhelm Lorenzens fembindsværk fra 1940'erne og 1950'erne, som primært koncentrerer sig om byernes bebyggelsesmæssige udvikling og ikke det sociale liv. Derfor har der manglet et værk, som kunne samle op på den omfattende byhistoriske forskning, der har fundet sted igennem de sidste mange årtier. Igennem mit tidligere arbejde med bl.a. synteseartikler omkring fattigvæsenet og bylandbrug, er jeg blevet gjort opmærksom på, hvor meget værdi, der ligger i den lokalhistoriske litteratur. Her ligger en guldgrube af detaljerede studier af de enkelte byer, hvor man ved at sammenligne på kryds og tværs kan se både fællestræk og forskelle imellem byerne. Noget der har ligget mig meget på sinde i det her projekt, har været at fremhæve nogle af de byer, som har haft en anderledes udvikling end så mange andre. Noget der har generet mig ved andre Danmarkshistoriske værker er, at man typisk behandler Københavns, de andre storbyers samt Fredericias byhistorier som noget for sig, og derefter slår de resterende byer over én kam. Der tegner sig dog et ganske andet billede, når man rent faktisk dykker ned i lokalhistoriske kilder. Disse nuancer har jeg været opmærksom på i mine kapitler.

Hvad har været nogle af udfordringerne ved at skrive centerets kommende synteseværk?

Vi har tilstræbt at få alle danske byer nævnt i bogen. Der er desværre dog nogle byer, hvor der foreligger en begrænset mængde litteratur. Små

byer på Bornholm og Lolland-Falster er derfor en smule underrepræsenterede.

Det har selvfølgelig også været en udfordring at fravælge interessante aspekter af

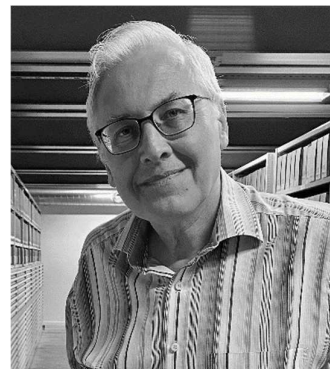
nogle af byernes historie, når bogens format "kun" er ca. 500 sider. Det er det altid, når man forfatter en syntese. Men bogen skal også give et spiseligt overblik, hvor hovedpointerne ikke fortaber sig i en endeløs tekstmængde.

Landets grænser har jo flyttet sig igennem perioden - er det noget, der har voldt udfordringer undervejs?

Jeg synes ikke, det har givet det store problemer. Der har været bred enighed om, at områderne øst for Storebælt skulle med frem til 1660, og må betragtes som udland efter Svenskekrigene. Så er der naturligvis også spørgsmålet om Sønderjylland. Hvor skal man trække grænserne der? Eftersom bogen henvender sig til en dansk offentlighed, er valget faldet på at inddrage de sønderjyske byer, som på nuværende tidspunkt er en del af det danske kongerige. Man kommer dog ikke udenom, at en stor by som Flensborg også har spillet en vigtig rolle.

Hvad er de vigtigste pointer fra dine kapitler?

Det har været vigtigt for mig at skrive nuancer fra både små, store og mellemstore provinsbyer frem i teksten. For at pointere forskellene har jeg har f.eks. sammenlignet Ribe og Marstal. Det synes jeg selv var ret smart, da det ikke er to byer, der typisk stilles overfor hinanden. Min pointe med det er, at

forskelligartet lovgivning i hhv. hertugdømmerne og i kongeriget Danmark fik store konsekvenser for de to købstæders udvikling. Ribe kom i klemme som følge af sin tætte beliggenhed til Slesvig, hvor næringsfriheden var større. Det betød, at Ribes opland blev markant mindre end andre byer, hvilket naturligvis var ugunstigt.

Omvendt udnyttede Marstal sin beliggenhed til at transportere varer mellem kongeriget og hertugdømmerne. Det var med til at give Marstal et stort økonomisk skub fremad i 1700-tallet. Denne sammenligning, hvor lovgivningen udmønter sig i forskellige retninger, synes jeg er spændende og samtidig meget sigende om hver enkelt bys unikke historie.

Kan du fremhæve noget du har lært igennem skriveprocessen?

Jeg synes, det har været interessant at dykke ned i den tidlige industrialisering. Jeg har tidligere fokuseret mest på Frederiksværk og Silkeborg, som eksempler på tidlig industri. Men igennem mit arbejde med denne bog, fandt jeg rigtig mange interessante lokalhistoriske eksempler. F.eks. et silkeværk i Aalborg og en klædefabrik i Middelfart. Det er jeg glad for, at jeg fik en dybere indsigt i.

Jeg blev også mere opmærksom på, hvor skelsættende slutningen af 1700-tallet på mange områder egentligt var. Der var naturligvis landboreformerne, som satte gang i økonomien. Men det kulturelle område udviklede sig også rigtig meget i perioden, herunder skolevæsenet og fattigvæsenet.

Hvis du fik 100 sider mere, hvad ville du så skrive mere om?

Militæret. Helt klart. Jeg var lidt i tvivl om, hvilket kapitel, det skulle være i, og jeg skrev det derfor som det sidste. Det er således kun de absolut vigtigste pointer, der kom med, selvom det fortjente mere plads. Men jeg synes egentlig generelt, at jeg nåede det, jeg havde sat mig for.

Var der noget der overraskede dig ved de andres bidrag?

Jeg blev opmærksom på, at arkivarer og museumsfolk måske vægter tingene lidt forskelligt. Som arkivar er jeg meget skriftbunden. Jeg vil helst tage udgangspunkt i arkivalier og publikationer, og jeg redegør også gerne for kildens ophav og min kildekritiske vurdering. Det har ærgret mig en smule, når jeg er blevet bedt om at forkorte lidt i det fagfaglige indhold, selvom det er et fuldt forståeligt redaktionelt valg. Derfor har det været sjovt at sammenligne min egen skrivestil med Jakobs kapitler om byens sanselighed, og hvordan man kan tolke byens rum. Det synes jeg, er nogle meget interessante afsnit. Vi er nok også lidt prægede af vores faglige baggrund, og hvad vi mest om. Da Jakob ved mest om Nordjylland, Mikkel mest om Sønderjylland og jeg selv mest om Sjælland, er kapitlerne måske en smule regionalt påvirkede. Men det er jo så også noget, vi alle tre har været bevidste om og forsøgt at tage højde for. På det punkt har vi suppleret hinanden rigtig godt.

Hvilke kommende projekter har du på tegnebrættet?

På Rigsarkivet har vi lige fået en ny forskningsplan for de næste 3 år. Jeg skal i den kommende tid forske i fire-fem hovedfelter, hvor byhistorie er ét af dem. Det har altid været mit hovedområde. Derudover skal jeg forske i indfødsret, sundhedslovgivning og moderne forvaltning.

Jeg har derudover lavet en aftale med redaktøren for *Historiske meddelelser om København* om at skrive noget om brændeforsyningen i København under Englandskrigene. Jeg blev gjort opmærksom på af en kollega, at Rigsarkivet ligger inde med en masse kildemateriale til emnet. Det er jeg sikker på, bliver rigtig spændende.